

RAZPRAVA ALI BOMO V LUČI PODNEBNIH SPREMENB ZNALI SPREMENITI NAČINE NAČRTOVANJA IN UMEŠČANJA V PROSTOR?

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 21. september 2023, 18:00 do 19:30,
pritlični prostori ZAPS – Hiša arhitekture, Vegova 8, Ljubljana

posvet v obliki Zbora ZAPS

Uvodni prispevek na zboru: mag. Mojca Dolinar, univ. dipl. inž. meteorologije

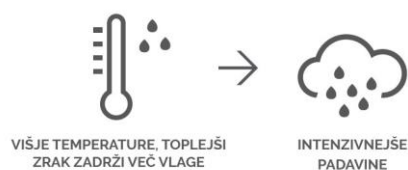
Udeleženci: Danilo Antoni, Matej Blenkuš, Mika Cimolini, Bogdana Dražič, Jure Henigsman, Jelka Hudoklin, Jožef Kos Grabar, Helena Kovač, Vlado Krajcar, Tjaša Krajnik Platovšek, Urša Kranjc, Nataša Leban Lavriša, Martina Lipnik, Tatjana Marn, Mija Mikuž, Aleš Mlakar, Jernej Prijon, Maja Simoneti, Mima Suhadolc, Veronika Ščetinin, Urban Švegl, Petra Vertelj Nared, Aleš Vrhovec, Saša Vovk in Dejan Zorec

Povzetek misli zbora: UO ZAPS

Kaj nas čaka?

Zakaj bodo padavine intenzivnejše?

Zakaj pride do poletnih suš?

Kako bo s snegom?

Vir: <https://meteo.arso.gov.si/uploads/probase/www/climate/text/sl/publications/Cas%20je%20da%20ukrepamo.pdf>

POVZETEK

Septembra smo z odpiranjem vprašanj na temo podnebnih sprememb otvorili mesečne dogodke v obliki Zborov ZAPS. Razpravo je z dejstvi o podnebnih spremembah uvedla mag. Mojca Dolinar, direktorica Urada za meteorologijo, hidrologijo in oceanografijo na ARSO. Opozorila je, da se je v zadnjih 60-ih letih temperatura v Sloveniji dvignila za 2,4 stopinje. Dvig temperature in s tem toplotna obremenitev je tako najbolj gotova in tudi največja sprememba, ki pa jo bomo bolj občutili prebivalci mest kot na podeželju. Soočiti se bomo morali z večjim številom vročinskih valov, ki bodo vedno daljši in močnejši. Posledica bolj toplega ozračja so lahko tudi močnejši kratkotrajni nalivi, do konca stoletja pa je pričakovati tudi, da se bo zelo povečala pogostost najbolj ekstremnih dolgotrajnih (dnevni) padavin. Podnebnim dogodkom se ne bomo mogli izogniti, prihodnost pa nam prinaša večjo pogostost obeh hidroloških skrajnosti, tako suš kot poplav.

Prostorsko načrtovanje in graditev bo moralo odgovoriti na nova dejstva podnebnih sprememb predvsem glede dviga temperature in toplotnih obremenitev, pa tudi viharnega vetra, sprememb vodnega toka, kjer se bomo z intenzivnejšimi kratkotrajnimi nalivi, dolgotrajnejšimi padavinami in dvigom morske gladine na eni strani soočali z viški vode, po drugi strani pa zaradi poletnih suš z njenim pomanjkanjem. Kako smo kot stroka in kot družba pripravljeni na soočanje s podnebnimi spremembami? Ali imamo dovolj informacij o prihajajočih spremembah in ali imamo dovolj znanja? S kakšnimi rešitvami lahko zmanjšamo našo ranljivost in povečamo odpornost? Kakšne so pri nas prakse glede trajnostnega ravnanja z vodnimi viri pri gradnji in upravljanju prostora? In nenazadnje - katere so prednosti, ki jih spremembe podnebja prinašajo za načrtovanje in ali jih znamo izkoristiti? To je nekaj vprašanj, ki so uvedla razpravo.

Kljub temu, da cilj razprave ni poenotenje ali sprejem skupnega stališča, pač pa soočenje vidikov, ki na široko odpira prostor razumevanja kompleksnih problemov, so si strokovnjaki enotni: podnebne spremembe so družbeni problem, iskanje rešitev pa zadeva vse nas, vse stroke in družbo kot celoto. Znanja imamo dovolj, delovati je treba interdisciplinarno, ključna pa je želja in politična volja po spremembah. Pretekli dogodki so svarilo in tudi motivacija, da se ponovno prevetri prostorsko politiko, bolj kot spreminjanje zakonodajnih okvirov ali metod pa bi fokus moral biti na vsebini. Kompleksni problemi nimajo enostavnih rešitev, a odgovornost za sprejemanje pravih odločitev moramo prevzeti takoj.

RAZPRAVA – IZBOR MISLI

Nekaj od izrečenih misli, ki širijo zavedanje o kompleksnosti problema, s katerim se moramo kot družba odkrito soočiti:

Samo normiranje in pisanje novih in novih zakonov nas ne pripeljalo do sprememb. Bolj kot s postopki, metodami, debirokratizacijo,... se moramo ukvarjati z vsebino. Znanja imamo, treba pa je imeti tudi željo in motivacijo za spremembe.

Poplave so družbeni problem in opozorilo narave – če se bomo znali organizirati kot družba, bomo uspešni. Velike družbene spremembe lahko naredimo le kot družba, interdisciplinarno.

Govoriti je treba o celotnem prostorskem načrtovanju, ki je interdisciplinarna dejavnost, ki ima strateško in izvedbeno raven. Regionalni plani nam manjkajo – upajmo da bodo poplave eden od porivov v pravo smer.

Seveda rabimo novo prostorsko politiko. Spremembe so se zgodile, sedaj so čisto druge percepcije prihodnosti. Kljub temu pa lahko vsak spremeni stvari na boljše, v svojih okvirih, tudi če še ni nove prostorske politike.

Pred leti je bil pripravljen koncept krajinske politike – čas je, da se ponovno opozori na ta koncept.

Politika ne sme biti dvolična. Po eni strani se na primer zaradi energetske varčnosti zahteva ustrezen toplotnoizolativni fasadni ovoj, a hkrati dovoljuje uporaba nedokončanih stanovanjskih objektov. Drug nazoren primer je možnost legalizacije objektov daljšega obstoja na območjih poplavnosti.

Včasih je bilo težje pred naročniki zagovarjati nujnost izvajanja določil, zapisanih v prostorskih aktih. V družbi je s podnebnimi spremembami zavedanje o koristi zelenih površin vedno bolj prisotno, lahko jih je utemeljiti s primeri pozitivnih vplivov na odvodnjavanje in prilagajanje na podnebne spremembe (npr. prispevek k ohlajanju mesta).

Pomembna je politična volja. Četudi bodo rešitve prilagajanja na podnebne spremembe dražje kot tradicionalne, se je vredno zanje zavzeti.

Robustnost (določnost) je edino pravilo. Kaj je robustnost? – je prazen prostor.

Nesreče, kot so nedavne poplave ali požar na Krasu, bodo imeli dolgoročne vplive na identiteto prostora in krajine.

Če govorimo o tem, da moramo za spremembe več in bolje izobraževati otroke, odložimo odgovornost na naslednje generacije. To ni prav in ne odgovorno. Mi smo odgovorni.

Uspešna pripravljenost in preventivno delovanje naše družbe na nesreče je primer načrtovanja požarne in potresne varnosti stavb. A podnebne spremembe so, nesreče zaradi podnebnih sprememb so le en vidik, na katerega bo treba odgovoriti.

Tako požar na Krasu kot nedavne poplave so bile priložnost, da se ugotovi, kaj je šlo narobe, kako napake odpraviti, kako ravnati v podobnih primerih, kako ravnati s kulturno krajino in kaj pričakuje javnost.

ANKETA

V času razprave so bili udeleženci naprošeni, da podajo svojo napoved na vprašanje:

»Kolikšen delež prebivalstva Slovenije bo leta 2030 živel na območjih poplavljanja?«.

Pred tem so bili udeleženci seznanjeni s podatkom, da je v letu 2012 po podatkih ARSO na poplavnih območjih živel **7,3 %** prebivalstva. Večanje poplavne ogroženosti zaradi podnebnih sprememb in posledična prilagoditev kart poplavne nevarnosti bodo delež predvidoma z leti večale, po drugi strani pa bi pravilen odziv družbe z implementacijo smiselnih prostorskih ukrepov ta delež moral zmanjšati. Nižanje odstotka prebivalstva, živečega na ogroženih območjih, bi nakazovalo uspešnost odziva družbe. Povprečje odgovorov večjega števila dobro informiranih strokovnjakov bi moralo biti najboljša napoved dejanske uspešnosti našega odziva, ki nam je lahko v tem trenutku na voljo. Zastavljanje vprašanja izhaja iz predpostavke, da bomo v okviru odzivanja na podnebne spremembe karte poplavne ogroženosti prilagajali in da bo leta 2030 na voljo ažuriran podatek o poplavno ogroženem deležu prebivalstva.

Povprečje zbranih odgovorov udeležencev prvega Zbora ZAPS na vprašanje, kolikšen delež prebivalstva bo leta 2030 živel na območjih poplavljanja je znašalo:

12,6%